

Colecția GHEORGHE IOSIP

O seară de Crăciun în Budești

Crăciunul este una din cele mai mari sărbători de peste an la români. Românii de pretutindeni umblă a colinda și fac mari pregătiri.

În ajunul Sfântului Crăciun, cei care pleacă primii la colindat sunt copiii. Ei se adună în grupuri de până la zece membri la casa unui dintre ei, îmbrăcați în costume de sărbătoare și cu trăistuțe. Pleacă la colindat, la vecini, neamuri, dar și la alte case, parcurgând chiar și jumătate satul. Colindă la fereastră, iar gazda casei îi primește înăuntru, răsplătindu-i cu daruri: covrigi, mere, pere, nuci, dar și cu bani. Cei mai mici, se duc și ei la colindat cu părinții sau bunicii, pe la vecini.

Mai târziu, urmează colindatul feciorii și fetele din sat. Tinerii se adună toți la un fecior din grup. Fetele vin cu prietnul fecior până la casa unde se adună grupul. Când sunt deja adunați, fetele și feciorii, cam către orele 20,00, merg la colindat la fiecare casă a lor, atât la feciori, cât și la fete. Grupul este format din 10-20 perechi. Ei colindă la fereastră, apoi sunt chemați în casă, sunt serviți cu bucatele pregătite special de Crăciun. Colindă și în casă, horesc, joacă, în semn de bucurie pentru nașterea lui Christos și că s-a terminat postul Crăciunului. În satele Budești și Sârbi este o diferență în ce privește colindatul. În Budești, fetele și feciorii umblă la colindat în ajunul Crăciunului la o parte dintre ei, continuând și în noaptea de Crăciun, până trec pe la toți. La Sârbi, feciorii și fetele umblă la colindat numai în ajunul Crăciunului și până a doua zi spre amiază, până termină colindatul pe la toți; în schimb, mai colindă și de Bobotează, păstrând același grup de colindători.

Cam o dată cu feciorii și fetele, pleacă la colindat și cei căsătoriți, în grupuri de cam 10 perechi sau chiar mai mulți. Ei merg pe la fiecare, pe la vecini și neamuri. Pe lângă colindători, copiii mai umblă cu steaua, formată din patru băieți, având roluri de Irod, Înger, Crai roșu și Crai verde; de asemenea, umblă cu capra, unul fiind echipat astfel, iar altul fiind păstorul.

Întreaga suflare se pregătește de Crăciun cu bunătăți: sarmale, cozonaci, bucate din carne de porc și prăjituri, coptături, această mare sărbătoare fiind așteptată cu multă bucurie.

C. Tureanu: Colindători la Festivalul Datinelor din Sighet

Cată la stăpân Nu la câne.

Colecția SIMONA și ALEXA GAVRIL BĂLE, Fișcuș, 2002.

Trece cinstea și averea,
Tineretea și plăcerea,
Trec toți și se duc din lume
Chiar și cei cu falnic nume.

Poate-n anul care vine
Vei pleca și tu, creștine,
Ce se va-ntâmpla cu tine?

Te gândești, tu, frățioare,
Unde vei ajunge oare,
La Iisus, la fața blândă,
Sau la veșnica osândă?

Colecția IOAN POP, Rus, 2002

Mulțămnituri

1369

Are gazda șase boi,
La pticioare-mpodobii
Și la coarne-ntr-auriș.
Marsă în câmpu lu Rusalim
Și trasă o brazdă crăiască -
Dumnezau să vă trăiască
Pe tăț cât sunteț în casă
Și pe noi de la fereastră.

Colecția PETRICĂ SCĂUNASU, Oarța de Sus
De la Maria Tămășan, 66 ani, 1980

1370

Mulțămim, gazdă, jupâne, -
C-am ajuns Sfântu Crăciun
Cu pace, cu sănătate,
Cu iertăciuni de păcate
Și c-on struț de busuioc -
Doamne, dă gazdii noroc!
Și c-on struț de mintă creată -
Doamne, dă-i gazdii viață
Și la tăț câți is în casă
Și nouă de la fereastră.
Afară plouă de cură,
Ne bat stropii păste gură -
De ar hi pālincă rece
N-aș ave bai să ne-înece!
Gazda-i om de ominie,
În casă ne-o slobozît.
Uite, cole, -n colțu mesii
Este-o scumpă de oiagă -
Poate că și mie mi-i dragă!
Învărtită-n flori de mac -
Poate c-a hi bună de leac!
'Iaga trebe descoperită
C-o corindă mādărită,
Da-i bai
Că mi-i găzdoaia supărată
Că nu i-am zis corinda
Ca și la vecină-sa.
Da' nu hie supărată
C-om zîce pe ceialaltă.

Colecția PETRICĂ SCĂUNASU, Oarța de Sus
De la Vasile Peti, 39 ani, 1981

1371

Mulțămesc, gazdă jupâne,
Că m-ai apărat de câne,
Că de nu m-ai vrut apăra
Tată m-o v(r)ut sfârtica,
Colac n-am v(r)ut căpăta
Numa unu de săcară -
L-am lăsat pe talpă-afară,
Numa unu de cenușe -
L-am aruncat după ușe,
Numa unu de tărăță -
L-am aruncat la vrajniță.

Colecția PETRICĂ SCĂUNAȘU, Oraș de Sus
De la Maria Tămășan, 57 ani, 1981

1372

Ciripita plugului
Sare-n yărfu nucului
Tăt cântând și ciripind -
Frumos gazdei mulțămim.
Dumnezău, gazdă, de ție
Și pe fii și pe soție,
Dumnezău îți crească pruncii
Și îți înmulțească juncii.
Câte pietre pe părau -
Atâtea stoguri de grâu,
Câte pietri petrișoare -
Atâtea vaci mulgătoare,
Câte paie pe casă -
Atâtea băncute pe masă!

Colecția PETRICĂ SCĂUNAȘU, Oraș de Sus
De la Floare Rus, 72 ani, 1974

1373

Mulțămitura fetii la corindători

Este-un struț de flori,
Cel ales dintre feciori
Că și io-s struț de băniță,
Aleasă dintre fetiță.
Io ț-închii cu astă mână
Că cu asta mi-i-ndemână;
Nu-ț închii cu pahar de lut
Să nu ne vedem mai mult
Că-ț închii cu pahar de iagă
Să ne hie lumea dragă.

Colecția PETRICĂ SCĂUNAȘU, Oraș de Sus
De la Floare Rus, 72 ani, 1974

1374

Mulțămitura pruncilor

Dă-mi colacu, de mi-i da
Că mi-i frig afară-a sta
Și mi-i spartă optinca
Și-mi îngheață și năsucu
Și m-așteaptă și tătucu
Că de-asară-s tăt p-afară
Cu străicioara susuoară.

Colecția PETRICĂ SCĂUNAȘU, Oraș de Sus
De la Maria Tămășan, 57 ani, 1981

Colecția ALEXA GAVRIL BÂLE, SIMONA BÂLE

Semne ale vremii

Toamna, de înfloresc merii ori perii, de afli pomniță coapte, ori vezi sânjeri ori mălini înfloriți – semn de toamnă lungă.

În Negreia se zice că de suflă vânt de către Dealu Copalnicului îi semn că s-a răci vremea. Când se aude clopotu din Berința se schimbă vremea, îi de ploaie tare.

De se uscă pepinii în pomni, vițele de pepini de prin holdă, de se uscă în pomnii de aproape, îi semn că a fi iarnă gré.

De plouă în ziua de Sfânta Maria Mică – 8 septembrie, nașterea Maicii Domnului – toată toamna a ploua, a fi toamnă ploioasă și greu or strânge oamenii de pe câmp.

În toamnă dacă-s ptitoi multe, mor mulți oameni tineri. Nici în vis nu-s bune ptitoile că boală înseamnă.

Dacă Miculașu îi alb, Crăciunu va fi negru, de-i Miculașu negru, Crăciunu va fi alb.

Aurelu Picului de pe Dâmbu Mare din Șișești zicea că dacă ninge devreme, vezi alb pe Igniș, Mogoșa ori Gutâi, nu-i mare bai, se duce și a mai fi toamnă bugătă și s-a putea lucra. Da' de vezi devreme alb pe Dealurile Prelucii, atunci îi bai că se pune iarna devreme și nu se mai duce până-n primăvară.

Dacă zîua de Crăciun pică vinerea, în anu care vine a fi multă boală-n marhă.

În Cetățele, pe la Vinerea Mare – 14 octombrie, Cuvioasa Paraschiva – nu trebuie să fie veji pe holde.

Bătrânii ziceau că toamna umblă vremea după cum îi la începutul ei, în prima zi de toamnă. De plouă în întâi septembrie, plouă tătă toamna; de-i vreme bună la Simion Stâlplnicul – îi vreme bună tătă toamna.

Dacă tună în ziua de Ilie Prooroc or rămâne alune, or fi alune în anul acela.

Pe la Sânpetru se răcește vremea și plouă.

La Schimbarea la Față se-ntoarce frunza-n plop. Din ziua acee (6 august) se-ntoarce vremea către toamnă.

Pe la Ziua Crucii – 14 septembrie – se ascund gândacii (șerpai), se trag către ascunzători pentru iernat. Care rămâne afară după sărbătoarea asta, îi afflă ori îi vede un om și-l omoară.

Șarpele care rămâne afară după Ziua Crucii, moare, nu trăiește.

Dacă rândunelele se duc înainte de Ziua Crucii, în octombrie îi omăt.

Căldurile de toamnă târzie aduc boală multă.

D. Iuga: Fete descântând de ursit, Suciul de Sus

Ce pasăre fată?

(Lilacul)

Colecția AUGUSTIN MICU, Merișor, 1987.
De la Reghina Tămășan, 57 ani.